

JAN ÁMOS KOMENSKÝ - LABYRINT SVĚTA A RÁJ SRDCE

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

fiktivní alegorický cestopis (próza, epika)

Literární směr:

poprvé vydáno r. 1631 – autor však dílo začal tvořit již dříve, spíše v raném období své tvorby; baroko

Slovní zásoba:

spisovná čeština; zastaralý jazyk – mnoho knižních výrazů, přechodníků a infinitivních tvarů sloves (např. provandrovati, atd.); archaismy; bohatá slovní zásoba; zvukomalba

Stylistická charakteristika textu:

básnické prvky; občas forma dramatu; monology i dialogy; skrytá symbolika (alegorie)

Vypravěč:

vypravěčem je sám autor – přímý účastník děje (poutník)

Postavy:

VŠEZVĚD VŠUDYBUD a MÁMENÍ: dva poutníkoví průvodci; POUTNÍK = autor; hledá smysl života; MOUDROST: královna světa; BŮH: jediný způsob nalezení smyslu života

Děj:

autor, stylizovaný do role poutníka, prochází světem v doprovodu dvou průvodců → vyjadřuje nespokojenost se stavem lidské společnosti (podvody, hon za penězi, apod.) → nakonec dochází k přesvědčení, že jediným řešením je obrát do sebe a nalezení boha

Kompozice:

kniha je rozdělena do dvou rozsáhlých částí; jinak se dělí do 54 jednotlivých kapitol

Prostor:

svět

Čas:

zřejmě autorova současnost

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

hledání smyslu života; kritika stavu společnosti

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

války mezi evropskými křesťany a Osmanskou říší (17. stol.); Osmanská říše zažívá rozkvět (1., 2. a 3. čtvrtina 17. stol.); Rudolf II. vydává Majestát, potvrzující náboženskou svobodu v Čechách (1609); druhá pražská defenestrace (1618); probíhá Třicetiletá válka – nábožensko-politický konflikt evropských velmocí (1618-1648); bitva na Bílé hoře (1620)

Základní principy fungování společnosti v dané době:

konec feudalistické společnosti, charakteristické tvrdou prací nevolníků (většinou 1492-1789)

Kontext dalších druhů umění:

rozvoj barokního umění (zejména 17. století – ale i 1. polovina 18. století); MALBA: Rembrandt van Rijn (1606-1669) – nizozemský malíř

Kontext literárního vývoje:

probíhalo období baroka; Bohuslav Balbín (1621-1688) – český literát a pedagog

AUTOR

Život autora:

Jan Amos Komenský (1592-1670) – "učitel národů", byl jeden z největších českých filozofů, pedagogů a spisovatelů; byl rovněž posledním biskupem Jednoty bratrské; bývá považován za zakladatele moderního vzdělávacího systému; nar. se na Moravě (přesné místo není známo) → mládí trávil v Uherském Brodě → studia v Přerově → r. 1611 odešel na VŠ do Herbornu → brzy začal psát → r. 1613 navštívil Amsterdam → poté německý Heidelberg, Praha a návrat do Přerova → kazatelem Jednoty bratrské ve Fulneku → r. 1621 byl nucen Fulnek opustit (odmítl přechod ke katolictví) → skrýval se na různých místech → smrt ženy a obou dětí na mor → druhá žena + 4 děti → r. 1628 odchází do exilu do polského Lešna → literární tvorba → věhlas v Evropě → návštěva a přednášky v Anglii (1641) → poté odchod do Švédska (1642), kde vedl reformu školství → r. 1648 se vrátil do Lešna → r. 1651 na žádost uherského knížete reformoval tamní školství → znovu Lešno → r. 1656 bylo město obléháno a při způsobeném požáru byla zničena většina jeho majetku i vzácného celoživotního rukopisu Česko-latinského slovníku → uchýlil se do Amsterdamu, kde se mimo jiné seznámil s malířem Rembrandtem van Rijnem → jeho díla zde měla velký úspěch → zemřel r. 1670 a byl pochován v Naardenu

Vlivy na dané dílo:

autobiografické prvky; baroko; Dante Alighieri; Starý zákon (Bible)

Vlivy na jeho tvorbu:

Dante Alighieri; baroko; pedagogická činnost

Další autorova tvorba:

jeho další tvorba je velice bohatá – obsahuje filozofické, pedagogické i teologické spisy; např. Křaťt umírající matky Jednoty bratrské; Obecná porada o nápravě věcí lidských; Velká didaktika; Dvěře jazyků odevřené; Svět v obrazech (Orbis Pictus)

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.):

INSPIRACE AUTOREM: pravděpodobný portrét J. A. Komenského namaloval jeho současník a přítel, známý holandský malíř Rembrandt van Rijn

Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury:

tímto dílem Komenský výrazně ovlivnil a obohatil pozdější podobu českého jazyka

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

již za autorova života bylo toto dílo jedním z těch, které se dočkaly zejména v Nizozemsku značné popularity

Dobová kritika díla a její proměny:

jde o nejznámější český psaný dílo 17. století

SROVNÁNÍ

Srovnání s vybraným literárním dílem:

Dante Alighieri – Božská komedie (podobná alegorická forma i stylizace autora do role poutníka)